

принципам справедливості, прав людини та демократичним цінностям. Саме гармонійне поєднання позитивного та природного права створює передумови для розвитку правової держави й утвердження верховенства права.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія права : підруч. / М. І. Козюбра, С. П. Погребняк, О. В. Цельєв, Ю. І. Матвєєва / За заг. ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2015. 392 с.
2. Скаун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. Харків : Право, 2019. 520 с.
3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. Вид. 10-те, допов. Львів : Край, 2008. 224 с.
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Головатий С. П. Верховенство права : монографія : у 3 кн. Кн. 1 : Верховенство права: від ідеї до доктрини. Київ : Фенікс, 2006. 624 с.
6. Кривицький Ю. В. Праворозуміння як світоглядний і методологічний фундамент правової реформи. *Право і суспільство*. 2017. № 5. Ч. 2. С. 25–30. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2017_5\(2\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2017_5(2)_8)

Ящур Павло Олександрович,

здобувач вищої освіти
навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

доцент кафедри теорії, історії
та філософії права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

Власенко Валерій Павлович

ЕВАКУАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ОБОВ'ЯЗКУ ДЕРЖАВИ ЩОДО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Евакуація цивільного населення в умовах збройної агресії РФ давно перестала бути лише технічним заходом цивільного захисту. Під час воєнного стану вона стала одним із тих рішень, через які держава безпосередньо виконує обов'язок із захисту людини, коли

залишення її в районі бойових дій створює пряму загрозу життю, здоров'ю і безпеці. У цьому питанні поєднуються два елементи. Перший полягає в тому, що держава повинна своєчасно вивезти людину з небезпечної території. Другий полягає в тому, що після такого переміщення вона повинна забезпечити подальший доступ до житла, медичної допомоги, документування, соціальних послуг і мінімальних умов для життя. Саме в такому поєднанні евакуація розкривається не як разова організаційна дія, а як форма реалізації державного обов'язку щодо захисту прав людини.

Конституційні та галузеві норми досить чітко визначають правову основу такого обов'язку. Конституція України закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави; окремо стаття 27 покладає на державу обов'язок захищати життя людини, а стаття 33 гарантує свободу пересування і вільний вибір місця проживання [1]. Кодекс цивільного захисту України відносить евакуацію до заходів захисту населення і передбачає, що вона може бути обов'язковою, загальною або частковою, тимчасовою або безповоротною, а порядок її проведення визначається Кабінетом Міністрів України [2]. На цій основі діє постанова Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841, яка встановлює порядок організації евакуації, роботу збірних і транзитних пунктів, місць тимчасового проживання та інші дії, без яких вивезення людей із районів можливих бойових дій не може бути проведене належним чином [3].

Реальна практика евакуації з прифронтових територій показує, що йдеться не про поодинокі рішення, а про постійну діяльність держави. Донецька обласна державна адміністрація 29 жовтня 2025 року повідомила, що з початку повномасштабного вторгнення з території області були евакуйовані майже 200 600 дітей, а на підконтрольній українській владі території Донеччини на той момент залишалися 13 114 дітей. Ще у травні 2025 року обласна влада повідомляла, що у десяти населених пунктах триває примусова евакуація родин з дітьми, під яку підпадають 200 дітей. Ці дані показують, що евакуація в умовах війни є не винятком, а постійною формою захисту населення, а захист дітей у цій сфері займає окреме місце, бо саме щодо них ризик залишення в зоні бойових дій є найбільш очевидним [4].

Зміст евакуації в таких умовах не зводиться лише до самого вивезення людини в інший населений пункт. Перебування на

території, де тривають обстріли, руйнується житлова інфраструктура, відсутні медична допомога, транспорт, вода, тепло і електроенергія, ставить під загрозу не тільки право на життя, а й право на безпеку, гідні умови існування, доступ до медичної допомоги та соціальної підтримки. Саме тому евакуація має розглядатися разом із подальшими діями держави після прибуття людини до безпечного району. Для дітей, осіб похилого віку, осіб з інвалідністю та інших вразливих категорій значення має не лише сам виїзд, а й те, чи отримає людина тимчасове житло, медичну допомогу, оформлення статусу внутрішньо переміщеної особи, соціальні послуги та супровід у перші дні після евакуації.

Найбільш помітна проблема в цій сфері виникає вже після ухвалення рішення про евакуацію. Сам факт вивезення із зони бойових дій ще не забезпечує автоматичного отримання житла, медичної допомоги, документування, соціальних послуг або влаштування дитини до закладу освіти. Саме на цій стадії стає помітно, що порядок проведення евакуації досить детально визначає організацію самого переміщення, але зв'язок між евакуацією і подальшим соціальним супроводом тривалий час був визначений менш чітко. Не випадково у жовтні 2025 року Кабінет Міністрів України повідомив про запровадження Державної інформаційної системи координації евакуації та надання допомоги особам з тимчасово окупованих і прифронтових територій, прямо зазначивши, що ця система має розподіляти обов'язки між відповідальними суб'єктами та передбачає оцінку потреб евакуйованих осіб [4]. Це означає, що проблема координації між евакуаційним рішенням і подальшим забезпеченням прав людини вже виявлена на практиці.

Отже, евакуація цивільного населення в умовах збройної агресії РФ є однією з форм реалізації обов'язку держави щодо захисту прав людини. Її правова основа впливає з Конституції України, Кодексу цивільного захисту України та постанови Кабінету Міністрів України № 841, а практичний зміст підтверджується постійною евакуацією населення з прифронтових територій і насамперед дітей. Основна проблема полягає в тому, що рішення про евакуацію ще не забезпечує автоматичного і своєчасного соціального супроводу після прибуття людини до безпечного району. Саме тому подальше вдосконалення правового регулювання має бути спрямоване на поєднання евакуації з негайним запуском подальших соціальних гарантій. Лише за такої побудови евакуація повністю виконує своє призначення як правовий механізм захисту життя, безпеки і гідності людини.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5403-17>.

3. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/841-2013-%D0%BF>

4. В Україні запроваджують Державну інформаційну систему координації евакуації // Урядовий портал : єдиний вебпортал органів виконавчої влади України. 11.10.2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini-zaprovadzhuiut-derzhavnu-informatsiinu-systemu-koordynatsii-evakuatsii>